

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: J. Th. Balk, Keeverberg 54, Amsterdam-Z.

Opgericht 1 januari 1881

TENDENTIEUZE VOORLICHTING*door A. P. N. DE GROOT, arts**Voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij*

EÉN VAN DE vooraanstaande oudere artsen, toegewijd abonné van de Nieuwe Rotterdamse Courant, bezorgde ons een knipsel uit dit blad van 28 maart j.l. met de — alles zeggende — verzuchting: „Als je nu zoiets leest in vrijwel het beste dagblad van Nederland, dan vraag je jezelf af of het nog zin heeft de strijd voort te zetten”.

Het — aldus gewraakte — artikel was van de hand van de medische medewerker en getiteld: „Kwakzalverij bevordert door nalatigheid instanties”.

De eerste helft gaf een vollediger samenvatting van de inhoud van een stukje „Wezen, omvang en gevaren van de kwakzalverij”, verschenen in het februari-nummer van de Ziekenfondsgids, dan de publicaties in welk ander dagblad ook.

De tweede helft — een minder waardig commentaar — moge hier volgen.

Apodictische toon

Ondanks deze sprekende voorbeelden stimuleert De Groot wel tot enig commentaar, niet in het minst door de apodictische toon van zijn beweringen. Het is b.v. niet erg genuanceerd om de heterogene groep onbevoegde genezers (incl. de bevoegde artsen, die „wonderlijke” behandelingen toepassen) over één kam te scheren. (Strikt genomen zou men uit de gehanteerde definitie kunnen opmaken, dat de onbevoegde genezer, die echte zorg aan de dag legt géén kwakzalver zou zijn, maar uit het artikel als geheel blijkt daar verder niets van.)

Uiteraard moeten figuren als de Brabantse kruiden„dokter” vervolgd worden, maar het is een weinig verhelderende generalisering om zulke lieden op één hoop te vegen met de grote groep bona-fide paranormale genezers.

Deze laatsten buiten hun cliënten niet financieel uit, imponeren lang niet altijd door zekerheid van optreden en met aplomb verkondigde fantasieën, en berokkenen hun patiënten vaak geen nadeel omdat ze alleen mensen in behandeling nemen, die met de kwaal, waarmee ze komen, bij een arts bekend zijn.

In een aantal gevallen schijnen deze genezers sommige patiënten zelfs gunstig te beïnvloeden. Wie tegen dit laatste argument wil inbrengen, dat zo een effect op „louder suggestie” berust, maakt zich schuldig aan de door Goethe gehelde pseudo-wetenschappelijke denktrant: „Denn eben wo Begriffe fehlen, Da stellt ein Wort zur rechten Zeit sich ein” en neemt de plicht op zich uit te leggen wat suggestie is en hoe die werkt.

Naïef vertrouwen

Lang niet alle verschijnselen, die we waarnemen, lenen zich zonder meer voor benadering met de nu als wetenschappelijk erkende methoden, zeker niet als het gaat over ziekte en genezing, waar objectiviteit en subjectiviteit zo complex verstrengeld zijn.

In het artikel van De Groot klinkt een naïef vertrouwen door in de wetenschap, die bijna op een dogma gaat lijken. Zelfs prof. Priwtzkofsky, die toch waarachtig niet van een onwetenschappelijke attitude verdacht mag worden, kwam onlangs tot de ontwapenende conclusie: „als wetenschappelijker moet men ook rekening houden met onmoge-

lijkheden wanneer men der waarheden vinden wil.”

Als dan tenslotte wetenschap zo sterk op een dogma gaat lijken, dat haar handhaving opgedragen kan worden aan ambtenaren van de overheid, waarbij nota bene geëist kan worden, dat ze hiertoe adequaat worden geschoold, kan dit naïeve vertrouwen potentieel gevaarlijk worden.

Wetenschap dient vrij te zijn, overheidsingrijpen moet mogelijk zijn om excessen te voorkomen. De wet uitoefening geneeskunst heeft zonder twijfel heilzaam gewerkt op de gezondheidszorg, maar de mate, waarin ze tegenwoordig overtreden wordt zonder dat er wordt vervolgd, bewijst, dat ze niet meer hecht verankerd ligt in ons rechtsbewustzijn.

Het zou misschien goed zijn als daar iets aan gedaan werd, maar een aanpak, die De Groot blijkt voor te staan, past niet in de moderne trend om patiënten de vrijheid tot medeverantwoordelijkheid te geven.

Zo, dat was het dan.

Ons — apodictische — verweer tegen deze — wel zéér tendentieuze — „voorlichting” van de lezerskring van de N.R.C. luidt als volgt.

De — medische — medewerker praat krom wat recht is en werpt zich op als een advocaat van kwade zaken — in de slechte zin van het woord — om zijn cliënten (de grote groep van bona-fide paranormale genezers) een schijn van kans te geven. Tot dat doel doktert hij zijn lezers een vals — bewust vertekend — beeld voor van het, door hem gerecenseerde. Hij geeft daarbij herhaaldelijk blijkt niet de minste moeite te hebben genomen zich

VERVOLG OP BLZ. 20

TENDENTIEUZE VOORLICHTING

VERVOLG VAN VOORPAGINA

werkelijk te verdiepen in de draagwijdte van de talloze facetten van het begrip: kwakzalverij.

De becritiseerde auteur van het oorspronkelijke artikel moge op zijn beurt hier — als getuige-deskundige — de strijd met deze advocaat aanbinden.

● 1. De heterogene groep van onbevoegde genezers bevat louter wetsovertreders en behoort als zodanig (met artsen, die wonderlijke — wetenschappelijk niet verantwoorde — behandelingen toepassen) tot het gilde van de kwakzalvers. Onwaarsachtig is het deze rubricering af te doen met de denigrerende opmerking: „over één kam scheren”.

● 2. Het eigengereide plaatsen van aanhalingstekens rond het woordje: wonderlijke, heeft kennelijk ten doel gehad de auteur af te schilderen als iemand, die er toch wel een zeer... wonderlijke betoogtrant en woordkeus op na houdt. Als dat al zo zou zijn, dan ware het te wijten aan een kwakzalvende arts-pleitbezorger van de — door recensent geprotegeerde — groep bona-fide paranormale genezers. Deze figuur toch heeft het bestaan op zijn — helaas vrije — spreekuur een goed gereguleerde diabetes-patiënt van elders een dreigend coma te bezorgen. De arts-pleitbezorger halveerde n.l. zonder blikken of blozen — dank zij zijn hang naar natuurgeneeswijze — de uitgekiende voorgeschreven dagelijkse hoeveelheid insuline en vervangde de weggelaten helft door een... afkooksel van een stukje hout van de Himalaja! (sic). Is dit niet wonderbaar?

Wij vragen ons in gemoede af waarom de medische medewerker van vrijwel het beste dagblad van Nederland tegenover zijn lezerschare dit soort (mis)handelingen niet durft te scharen onder de noemer Kwakzalverij, maar over degenen, die hierin geen been ziet minachtend opmerkt, dat die alles „over één kam scheert”.

● 2. Als over: de onbevoegde genezer, die echte zorg aan de dag legt, wordt gefilosofeerd, wordt een — aan duidelijkheid niets te wensen overlappende — definitie onrecht aangedaan. Een zodanige genezer toch vaart in precies hetzelfde schuitje als de te zorgzame moeder, die haar kind in adequate voeding toestopt, het ondoelmatig kleedt of wel het ver houdt van elk — vermeend — gevaar. Dit soort zorg heeft niets van doen met

echte GEZONDHEIDSZORG, maar is louter een — soms fatale — BEMOELIENIS met andersmans gezondheid.

● 4. Waar recensent de grote groep bona-fide paranormale genezers ten tonele voert, geeft hij over deze kwakzalvers géén eigen oordeel, maar praat de pleitbezorgers van deze wouid-be „genezers” klakkeloos na. Met hen poogt hij het argeloze publiek diets te maken, dat er veel goeds zou uitgaan van deze wetsovertreders. Maar bona-fide genezers besiaan niet, omdat zij allen — doelbewust — de wet uitoerening geneeskunst overtreden en als zodanig per definitie niet als „te goedertrouw” kunnen worden aangemerkt. Als we de zaak heel nuchter bekijken moeten we tot de slotsom komen, dat het mooie epitheton dan ook niet gegeven is om aan te tonen, dat deze lieden zo te goeder trouw zijn, maar dat het is uitgevonden om het onnadenkende publiek te suggereren, dat ze zo geweldig goed zouden zijn als „genezer”. Hoe gevaarlijk deze stelling moet worden geacht moge blijken uit het falen van de roemruchte Gerard Croiset, die vruchteloos maandenlang poogde een jonge vrouw met lupus van de wang door magnetiserende hokus pokus van haar ernstige huidaandoening te „genezen” (wederom sic).

Ook de misgreep van de 40-jarige ingenieur, die — geheel pro deo — een buurjongetje, dat over buikpijn klaagde, zonder gewetensbezwaar „de hand oplegde” tot — na het onderzoek van een arts — de blindedarm-ontsteking werd vastgesteld, accentueert dit gevaar.

Uit deze authentieke verhalen moge blijken hoezeer deze „bona-fide paranormale genezers” — door recensent op het schild geheven en door hun pleitbezorgers aangemoedigd — de volksgezondheid kunnen verkrachten. Om deze reden mag aan deze groep geen enkele — ook niet de geringste — bevoegdheid worden toevertrouwd. Zolang niet onomstotelijk is bewezen, dat er in hun „claim” als „genezer” iets zit, moeten ze worden aangeslagen als doodgewone placebo-mannetjes.

Terecht wordt hier met één veeg de medische medewerker — naar aanleiding van zijn stellingname in dezen — op één hoop gebezemd met zijn bona-fide paranormale placebo-mannetjes en al hun verdere pleitbezorgers.

● 5. Zolang de schijn nog geen werkelijkheid is geworden is de — losse opmerking: „In een aantal gevallen schijnen deze genezers sommige pa-

tiënten zelfs gunstig te kunnen beïnvloeden” een schijn-heilige propaganda, waar een gekwalificeerde medicus zich niet zonder prestige-verlies achter kan stellen.

● 6. De recensent draait de bewijslast volkomen om als hij poneert: „Wie tegen dat laatste argument wil inbrengen, dat zo een effect op „louter suggestie” berust... neemt de plicht op zich uit te leggen wat suggestie is en hoe die werkt”. Als wetenschapsman had hij zijn lezers duidelijk moeten maken, dat op degene, die beweert zieken gunstig te kunnen beïnvloeden, de bewijslast hiertoe drukt. Zolang dit laatste niet is geschied, moet het prematuur worden geacht van een ander te eisen te bewijzen, dat deze bewering niet juist zou zijn, dan wel, dat hier slechts van suggestie — wat dat begrip dan ook mag inhouden — kan worden gesproken.

● 7. Professor Priwtzkofsky heeft groot gelijk met zijn conclusie, dat hij — als wetenschappelijker — met onmogelijkheden rekening moet houden, als hij der waarheid vinden wil. Deze voorzorg lappen de groep bona-fide paranormale genezers en hun pleitbezorgers (en klaarblijkelijk óók de recensent) aan hun laars: zij houden generlei rekening met onmogelijkheden, maar gaan — principieel, juist alsof het een axioma zou zijn — van al het onbewezene uit bij hun — dubieuze — handelingen.

● 8. Wel buitengewoon tendentius — en nog wel doelbewust — is het als recensent de auteur in de schoenen schuift, dat hij handhaving van de wetenschap aan ambtenaren van de overheid opgedragen zou willen zien, voor deze groep nota bene ook nog een adequate opleiding hiertoe zou eisen.

Voor deze verdraaiing van feiten is maar één toepasselijke interpretatie: „Bah”.

Immers, in het originele stuk staat duidelijk vermeld, dat genoemde ambtenaren handhaving van wettelijke bepalingen is opgedragen. Daar zij hiervoor bij hun studie als arts niet zijn opgeleid, acht de auteur het noodzakelijk, dat hun deze scholing alsnog wordt gegeven, hiermede bedoelende een scholing in politoneel, juridisch en administratief opzicht.

● 9. De wet uitoefening geneeskunst wordt door een complex van oorzaken (in het originele artikel zijn er een zes-tal opgesomd), in hoge mate overtreden. Uit dit laatste zonder verder bewijs maar te concluderen, dat ze niet meer hecht verankerd zou zijn in ons rechtsbewustzijn is wel een te onbewezen veronderstelling.

VERVOLG VAN BLZ. 20

Het is de overtuiging van de kwakzalverij-bestrijders, dat — als alle geëigende maatregelen zouden worden getroffen — en ook op een behoorlijke wijze tot uitvoering worden gebracht — de gewraakte wetsovertredingen binnen een gelimiteerde tijd tot een minimum zullen teruglopen. Op beperken van de vrijheid van patiënten tot medeverantwoordelijkheid (wat verstaat recensent onder dit — vage — begrip?) hebben deze maatregelen in geen dele enige invloed. Het verwijzen naar de moderne trend — (wat klinkt dat aangepast) — is weer zo'n camouflage van de naakte werkelijkheid, die de advocaat van kwade zaken typeert.

Het geheel nog eens overpeinzende

HANDGREPEN

ja of neen?

IN DUITSLAND en andere Europese landen maken rugartsen bij de behandeling van rugklachten (hernia!) en van gewrichtsklachten gebruik van bepaalde handgrepen. In Nederland echter staan de artsen er huiverig tegenover. Er zouden ook patiënten aan de behandeling, zoals die in Duitsland wordt toegepast, zijn overleden. Wel maken Nederlandse artsen zich ongerust over de groeiende stroom van Nederlanders die voor bijvoorbeeld de behandeling van hernia zich tot Duitse artsen wenden.

Volgens een verklaring van de arts B. D. Bangma, voorzitter van de internationale vereniging van revalidatie-artsen, een verklaring die in het Algemeen Dagblad werd afgedrukt, werkt een handjevol Nederlandse fysiotherapeuten, heilgymnasten, al met deze nieuwe vorm van behandeling.

Hoewel zij alleen patiënten mogen behandelen met een verwijsbriefje van de arts, zijn zij in tal van gevallen vrij in de keuze van de methode.

Dokter Bangma: „De merkwaardige situatie doet zich nu voor dat fysiotherapeuten een behandeling toepassen die de Nederlandse artsen afwijzen en ook niet voorschrijven. Het is zaak dat op korte termijn de Nederlandse artsen zich duidelijk uitspreken en onderzoeken of hun voorlopige bezwaren wel gehandhaafd kunnen blijven. Daarbij komt nog dat, ook al is

zijn we tot de conclusie gekomen, dat

1e de volksgezondheid ernstige schade wordt toegebracht door het — ondoordacht — pousseren van placebo-achtige „bona-fide paranormale genezers”.

2e de zin van het becritisierde oorspronkelijke artikel op ontoelaatbare wijze geweld is aangedaan en

3e de medische medewerker van vrijwel het beste dagblad van Nederland door het publiceren van allerlei drogredenen in een — wel zeer ondermaats — artikel zijn lezerschare een — volkomen vertekend — beeld van het behandelde onderwerp heeft voorgedokterd.

A. P. N. DE GROOT

de fysiotherapeut vrij in de keuze van behandelingsmethode, de verwijzend arts verantwoordelijk blijft.”

In Duitsland, Frankrijk, Italië en België schrijft de wet voor dat alleen artsen de „hand”methode mogen toepassen. Daar ligt de situatie juist andersom. In internationaal verband is het volgens dokter Bangma hoognodig dat de Nederlandse artsen zich op hun uitzonderingspositie bezinnen.

STUDIEVERENIGING VOOR PSYCHICAL RESEARCH

NU EEN „KLUBJE ZONDER INHOUD”

VOLGENS EEN rapport van het vorige jaar, opgesteld door de Utrechtse Vakwerkgroep Parapsychologie is de Utrechtse Vakwerkgroep Studievereniging voor Psychical Research (SPR) gedegradeerd tot een „klubje zonder inhoud”. Op 1 april 1970 was het vijftig jaar geleden dat deze Studievereniging te Amsterdam werd opgericht. Dit geschiedde onder auspiciën van een groot aantal hoogleraren en academici, vertelt in een herdenkingsartikel in Het Vaderland, de heer G. Zorab. Voorzitter werd bij de oprichting de Groningse hoogleraar dr. G. Heymans.

Na het overlijden van prof. Heymans volgde prof. mr. dr. L. Polak

hem op. Uit hoofde van zijn filosofische levensbeschouwing bestempelde deze de paranormale fenomenen als pure nonsens. De vereniging verliep dan ook sterk en was tegen het einde van de jaren twintig aan opheffing toe.

De heren Dietz, Poortman en Tenhaeff bleezen de vereniging echter nieuw leven in, o.a. door uitgave van het Tijdschrift voor Parapsychologie. „Tot aan de Duitse invasie”, aldus de SPR zich in een groeiende belangstelling van academici en literatoren verheugen en dit ondanks de soms hevige persoonlijke twisten, die de eensgezindheid in het bestuur danig aantastten”.

Het spook molk de koeien van de buurvrouw

IN HET Siberische dorp Dmitrijewka was iedereen er van overtuigd, dat af en toe een spook de koeien molk van een inwonster. Ook bewerkte het spook in heldere nachten wel eens de tuin van de vrouw.

Met zulk soort zaken moest je je maar niet al te veel bemoeien, zo meenden de dorpelingen en het spook kon ongehinderd zijn gang gaan in het nachtelijk duister.

Nu is uitgekomen dat „het spook” een ondergedoken boer was, die zich veertig jaar geleden had verborgen. Kort tevoren was hij tot twee jaar dwangarbeid veroordeeld wegens verzet tegen de gedwongen collectivisatie van zijn boerderij. Alleen zijn zuster wist er iets van, want hij woonde in een schuur achter in haar tuin. Hij bracht zijn dagen door met vlechten van manden of slapen.

Dezer dagen heeft Fjodor Stoekatsj, zoals de man heet, zich bij de politie aangegeven, omdat hij bevreesd was dat een boze buurman hem zou verraden. De nu zeventigjarige man bekende dat hij veertig jaar geleden uit een dwangarbeiderskamp was ontsnapt. Zijn zoon had gemeend dat hij al lang dood was.

Het is met uw hoge sprongen gedaan, heer Van de Moosdijk!

WILLEM VAN DE MOOSDIJK, door de Eindhovense kantonrechter tot f 10.000 boete veroordeeld, heeft in dit vonnis berust. Aanvankelijk zou hij in hoger beroep gaan, de zaak zou op 13 april dienen voor de Bossche rechtbank maar te elfder ure heeft Van de Moosdijk het hoger beroep laten intrekken. Wij zullen de plank wel niet mislaan wanneer wij veronderstellen, dat hij een hechtenisstraf vreesde.

Zijn advocaat gaf echter op, dat Van de Moosdijk van het hoger beroep had afgezien, omdat hij demonstraties vreesde van de boze Belgen (zie ook op bladzijde 18 van ons aprilnummer) die verontwaardigd zijn over de enorme bedragen, die hij hen met zijn kruidenthee heeft weten af te zetten.

De Belgische demonstranten waren niet tijdig op de hoogte van de intrekking van het hoger beroep. Zij kwamen naar Den Bosch en demonstreerden later bij van de Moosdijks bungalow te Casteren. Met honden hield de familie Van de Moosdijk hen op een afstand.

Nog een merkwaardig bericht: aan een verslaggever van De Telegraaf lieten familieleden van Van de Moosdijk weten, dat de man overspannen was, doordat hij getergd werd, zoals

Wichelroedeloper voor de gemeente

Burgemeester H. A. van Willigen van Haaften (NB) heeft de gemeenteraad beloofd een wichelroedeloper te zullen inschakelen bij het zoeken naar een waterader voor het slaan van een brandput in één van de kernen van zijn gemeente. De bestaande waterput werd ongeveer vijftien jaar geleden gemaakt. Ook toen maakte men gebruik van een wichelroedeloper, aldus de burgemeester, die toen exact de kruising van twee wateraders wist aan te wijzen. Maar die wichelaraar blijkt inmiddels naar Afrika te zijn gemitreerd...

dat heette door zijn vroegere „patiënten”. Verslaggever De Mari van hetzelfde blad trof in het landhuis te Casteren drie honden aan, bouviërs notabene, die men als politiehonden pleegt af te richten en vier sportwagens.

Dure strijdvaardigheid

OOK KREEG de verslaggever te horen, dat de pharmaceutische industrie een campagne tegen Van de Moosdijk heeft gevoerd. Daarmee wordt kennelijk de strijdvaardige heer M. Eerenberg uit Hilversum bedoeld, die overigens nog geen postzegel of telefoontje vergoed gekregen heeft, van wie dan ook. Aan een Duitse verslaggever, die hem vroeg, wat zijn actie tegen Van de Moosdijk heeft gekost antwoordde de heer Eerenberg: een volkswagen. Zóveel geld heeft deze Hilversummer gestoken in brieven, telefoontjes etc. bij zijn felle strijd tegen de man, die zich eens overmoedig „de Raspoetin van Brabant” noemde. Een strijd, die hij nu, naar het zich laat aanzien, aan het winnen is.

De heer Eerenberg kreeg weer enkele gevallen door uit België. Hij heeft deze gevallen aan de justitie doorgegeven. De patiënten zijn door Van de Moosdijk behandeld en wel met handoplegging en strijken in september en november van het vorige jaar. Een kwitantie van 32.000 Belgische franks voor een theekuur kon worden overgelegd.

Bijzonder fel is een inwoner van St. Niklaas, die 32.000 franks kwijt is. Zijn vrouw is in een zenuwinrichting. Dit slachtoffer van Van de Moosdijk heeft enige bijzonder scherpe brieven gericht tot de kwakzalver in Casteren.

Zoals tal van Nederlandse dagbladen inmiddels bericht hebben hielden de Belgische slachtoffers te Antwerpen opnieuw een vergadering.

Medelijdende toer

UIT DE jongste berichten, die uit Casteren komen, meent de heer

INTERVIEW MET ONZE VOORZITTER

UITVOERIG WAS het artikel van de hand van Bert van Duijn over de Vereniging tegen de Kwakzalverij in het nummer van 23 februari van Hervormd Nederland. De heer Van Duijn had een gesprek met onze voorzitter, arts A. P. N. de Groot, die hem verschillende voorbeelden vertelde van afschuwelijke kwakzalverij.

Bij het artikel was ook de omslag afgebeeld van de brochure van de vereniging, die men kan aanvragen op het correspondentie-adres Oranjelaan 6 te Hilversum. En vermeld werd dat men voor tien gulden per jaar als lid de strijd tegen de kwakzalverij kan steunen.

Ook in de Haagsche Courant en het Rotterdams Nieuwsblad verschenen interviews met de heer A. P. N. de Groot, en wel naar aanleiding van diens artikel over de falende overheid dat in de Ziekenfondsgids verscheen en waarvan wij in het aprilnummer een uittreksel hebben gepubliceerd.

Eerenberg op te moeten maken dat Van de Moosdijk nu op de medelijdende toer gaat. „Hij wordt zo getergd”, de stakker. „Zijn vrouw is overspannen”. „Hij heeft geen geld meer”. „Hij voelt zich in zijn huis niet meer veilig”.

Op het bureau van Van de Moosdijks advocaat, mr. N. van Bakel, stapelen de financiële vorderingen zich op. Na Nederland heeft ook België zich heftig tegen Van de Moosdijk gekeerd. Verschillende van zijn „slachtoffers” uit Antwerpen kwamen onlangs, zoals reeds in ons maandblad gemeld, tot het besluit de bungalow van Van de Moosdijk in Casteren in brand te steken en de kruidendokter zelf een flinke aframmeling toe te dienen.

Van de Moosdijk (telefonisch tot een verslaggever): „Ik kan er niet meer tegen op. De pillenfabrikanten hebben de mensen tegen me opgehitst. Ik stop er helemaal mee.”

Bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij: A. P. N. de Groot, Arts te Hilversum, Voorzitter; E. Mijnaerends, Tandarts te Amsterdam; Mevr. J. W. J. Vermeulen, Berkenrodestraat 23 te Haarlem, Secretaresse; L. Brest te Amsterdam, Penningmeester; Mr. J. E. Goudsmit, Kantonrechter te Haarlem; J. J. Aukema, Dierenarts te Steenwijk; Mr. J. D. van den Berg, Rechter te Arnhem; J. E. Buitter, Apotheker, Farmaceutisch Inspecteur van de Volksgezondheid te Zwolle; P. L. Stal, Arts te 's-Gravenhage; J. van Baak, Dermatoloog te Utrecht; J. M. de Haas, Tandarts te Heemstede; mej. drs. P. H. van Marie, Apotheker te 's-Gravenhage; J. W. Gosker, Inspecteur van Politie te Arnhem; J. Noord te Amsterdam.

Lidmaatschap van de Vereniging Incl. Maandblad min. f 10,—; voor studerende f 2,50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Oranjelaan 6, Hilversum. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, Amsterdam-Zuid. Postgiro van de Vereniging 32237 te Amsterdam. Gem. Giro K 1672.

DRUKKERIJ SYSTEMA N.V.
Amsterdam

BLZ. 22

Abonnement per jaar franco per post
bij vooruitbetaling f 10,—;
studerende f 2,50

Correspondentie Oranjelaan 6, Hilversum.